

צורי מעם השם עושה שמים וארץ

סֵפֶר

תּוֹרַת הַזֹּהַר

הַזֹּהַר הַמְּתַרְגֵּם בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ

הַמְּנַקֵּד

עַל חֲמֻשָּׁה חֲמֻשֵׁי תּוֹרָה

מִהַתְנַא הָאֱלֹקִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי זִיע"א

פְּרָשַׁת בְּהַקּוֹתִי

תְּרַגּוּם קַל וְנִחְמָד לְמַעַן יִרְוֶיךָ חֵלּוּמֵךְ בּוֹ

יוצא לאור על ידי "מפעל הזהר העולמי"

בעיה"ק בית שמש תובב"א

אלול תש"ע לפ"ק

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
C/O CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin

מצוה גדולה לזכות את הרבים

ולפרסם ספרי הזוהר היומי

בבתי כנסיות, בבתי מדרשות, בשמחות,

לכל החברים וידידים, ולכל אחד ואחד מישראל,

לקרב הגאולה שלימה בב"א

וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים

לעילוי נשמת

מרת הינדע לאה, מנחם מוניש וחנה בר"ב יצחק אהרון
הרב צבי יצחק, נטע מאיר, מלכה דבורה בר"ב גבריאל הכהן

לקנות הספרים במחיר מסובסד:

אצל חנות הספרים של ר' פנחס ראובן הי"ו

ברחוב השומר 74 בני ברק

או אצל "מפעל הזוהר העולמי"

רחוב נחל לכיש 24/8 רמת בית שמש ארץ ישראל

טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/8

Ramat Beth Shemesh 99093, Israel

Tel: 054-843-6784 / fax: 02-995-1300

hazohar.com@gmail.com

פָּרָשַׁת בְּחֻקְתֵּי

אִם בְּחֻקְתֵּי תִלְכוּ וְגו'. רַבִּי חֵיִיא פָּתַח, (מיכה
 1) עַמִּי זָכַר נָא מַה יַּעֲזֹב בְּלֶק מִלְּךָ מִלְּךָ מוֹאֵב
 וּמַה עָנָה אֹתוֹ בְּלָעַם בֶּן בְּעוֹר וְגו'. עַמִּי זָכַר
 נָא, אֲשֶׁר־י חֲלָקוּ שָׁל הָעַם הַזֶּה שָׂרְבוּנָם מוֹכִיחַ
 אוֹתָם בָּךְ. עַמִּי זָכַר נָא, אֵף עַל גַּב שְׂאֵתָם
 סוֹטִים מִדְּרָכֵי - עַמִּי אַתֶּם, שְׂאֵינִי רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת
 לָכֶם כְּמַעֲשֵׂיכֶם.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֲשֶׁר־י חֲלָקוּ שָׁל הָעַם שָׂרְבוּנָם
 אוֹמַר לָהֶם: עַמִּי מַה עָשִׂיתִי לָךְ וּמַה הִלְאַתִּיךָ
 עָנָה בִּי. מַה יַּעֲזֹב בְּלֶק מִלְּךָ מוֹאֵב. כְּכַמָּה דְבָרִים
 וּמַעֲשִׂים אָמַר לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם מִהָעוֹלָם, וְכַמָּה
 כְּשָׁפִים עוֹרַר כְּנַגְדְכֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְיִשְׂרָאֵל: זָכַר נָא. אוֹי שְׂאֵנִי צוֹנְחִים בְּכָל
 יוֹם, וְגוֹעִים וּבוֹכִים, (איכה ה) זָכַר ה' מַה הָיָה לָנוּ,
 (תהלים קלז) זָכַר ה' לְבָנֵי אֲדוֹם, וְלֹא רוֹצֵה לְהַשְׁגִּיחַ
 עָלֵינוּ, הוּא אָמַר לָנוּ: כְּבִקְשָׁה זָכַר נָא. אִין נָא

אֵלֶּא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה, וְאֵנוּ לֹא הִשְׁגַּחְנוּ בּוֹ. כְּמוֹ כֵּן
אֵנוּ צוֹחִים: זְכַר ה' מָה הָיָה לָנוּ, זְכַר ה' לְבָנֵי
אָדָם, (שם עד) זְכַר עֲדַתְךָ קְנִיַת קָדָם, (שם קו) וְזָכַרְנִי ה'
בְּרִצּוֹן עֲמֶךָ, וְלֹא רוּצָה לְהִשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַדַּאי שְׁתֵּקֵדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁגִּיחַ
עָלֵינוּ תָמִיד וְזוֹכֵר אוֹתָנוּ, שְׂאֵם הוּא לֹא
יִשְׁגִּיחַ עַל יִשְׂרָאֵל וְזוֹכֵר אוֹתָם, לֹא יַעֲמְדוּ יוֹם אֶחָד
בְּנִלּוֹת. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (ויקרא כו) וְיָאֵף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתָם
בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגו'. (דף קיב ע"ב) הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינוּ
עוֹשֶׂה לָנוּ כְּמַעֲשֵׂינוּ.

בֵּא רֵאָה, בְּלֶק חָכָם הָיָה, וְגִדּוּל הַמְּכַשְׁפִּים
כְּמַעֲשֵׂי יָדָיו יוֹתֵר מִבְּלָעָם. וְכֵן לְמִדְּנוּ, כָּל
מֵה שְׂרוּצָה בֶּן אָדָם בְּעוֹלָם הָיָה בְּעִבּוֹדַת הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, צָרִיךְ לְעוֹרֵר בְּמַעֲשֵׂה לְמַטָּה. שְׂבַמַּעֲשֵׂה
שְׂלִמַטָּה מִתְּעוֹרֵר מַעֲשֵׂה לְמַעְלָה, וְהַמַּעֲשֵׂה הָיָה
צָרִיךְ בְּקִדְשָׁה, וְהָרִי פִּרְשׁוּתָהּ. וּבְמָקוֹם שְׂאִין מַעֲשֵׂה,
יֵשׁ דְּבוּר. וּבְדְבוּר הַפָּה תִּלּוּי הַמַּעֲשֵׂה, לְעוֹרֵר
לְמַעְלָה. כְּמוֹ שְׂצָרִיכִים לְעוֹרֵר קִדְשָׁה עָלֵינוּ

בְּמַעֲשֵׂה וּבְדַבּוּר, כִּי גַם אוֹתָם שָׁפְאִים מִצַּד
הַטְּמֵאָה צָרִיכִים לְעוֹרֵר אֶת הַצַּד שְׁלָחֵם בְּמַעֲשֵׂה
וּבְדַבּוּר הַפֶּה.

וְאֵף עַל גַּב שְׁבֻלְעִים הָיָה הַגְּדוֹל מִכָּל מִבְּשָׁפֵי
הָעוֹלָם - מִבְּשָׁף עֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ הָיָה בָּלֶק.
בְּקֶסֶם הָיָה בָּלֶק גְּדוֹל מִכָּל הַחֲכָמִים, וּבְלָעִים בְּנַחֲשׁ
(וַחֲרֵי פְרִשׁוּתָהּ). קֶסֶם וְנַחֲשׁ שְׁתֵּי דְרָגוֹת הֵן. קֶסֶם תְּלוּי
בְּמַעֲשֵׂה, נַחֲשׁ לֹא תְלוּי בְּמַעֲשֵׂה, אֲלָא בְּהַסְתַּכְּלוּת
וּבְדַבּוּר הַפֶּה, וְאִזּוּ מְעוֹרְרִים עָלָיו רוּחַ טְמֵאָה
לְהַתְּלִיב בָּהֶם, וְעוֹשֶׂה מֵה שְׁעוֹשֶׂה.

וַיִּשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לֹא כָּךְ, אֲלָא כָּלֵם קְדוֹשִׁים,
וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רוּחַ
קְדוֹשָׁה, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לב) עַד יַעֲרָה עָלֵינוּ רוּחַ
מִמָּרוֹם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (במדבר כג) כִּי לֹא נַחֲשׁ בִּיעַקֵּב
וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁחָרִי הֵם אַחֲזוּיִם בְּצַד
הַקְּדוֹשָׁה הָעֲלִיּוֹנָה. וּמַעֲשֵׂיהֶם בְּקְדוּשָׁה בָּאִים,
וְקְדוּשָׁה מִתְעוֹרְרָת עֲלֵיהֶם וּמִתְּלַבְּשִׁים בָּהּ.

וּבֹא רְאֵה, בְּקֶסֶם הָיָה בְּלָק גְּדוֹל מִכָּל הַחֲכָמִים,
 וּבְלָעָם בְּנַחֲשׁ. וְעַל זֶה, בְּשָׁעָה שָׂרְצָה בְּלָק
 לְהַתְּחַבֵּר עִמּוֹ, מַה פְּתוּב? (שם כב) וַיִּלְכוּ וַיִּקְנִי מוֹאֵב
 וַיִּקְנִי מִדִּיִן וּקְסָמִים בְּיָדָם. (ובלעם מעשיו בנחש) בֹּא רְאֵה,
 בְּדַבּוּר הַפֶּה הָיָה בְּלָעָם גְּדוֹל מִכָּל הַמְּכַשְׁפִּים שֶׁל
 הָעוֹלָם, וּבְהַסְתַּכְלוּת אוֹתוֹ נִחַשׁ הָיָה יוֹדֵעַ לְכוּן
 אֶת הַשָּׁעָה, וְעַל זֶה רָצָה בְּלָק לְהַשְׁלִים דְּבַר (הַכֹּל)
 קֶסֶם וְנַחֲשׁ.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רָשָׁע, הֲרִי קִדְמוּךָ
 בְּנִי. מַעֲשֵׂה יֵשׁ בְּתוֹכָם שָׂכַל הַצְּדָדִים
 הָרָעִים וְהַמֵּינִים הָרָעִים וּבְשִׁפֵי הָעוֹלָם לֹא יְכוּלִים
 לְהַתְּקַרֵּב אֲלֵיהֶם, שָׂכַלְם בּוֹרְחִים מִלְּפָנָיו. וּמַהוּ?
 אֶחָל מוֹעֵד, וּבְגֵדֵי קִדְשׁ, וְשִׁמוּשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, וּקְטָרֶת
 הַבְּשָׂמִים, שְׂמֵבֶטְלֶת כָּל רֵתְחָה וְרָגוּ שֶׁל הָעוֹלָם
 שְׂלֵמַעְלָה וְלִמְטָה, וְעוֹלוֹת וְקִרְבָּנוֹת בְּכָל יוֹם, וְשָׁנִי
 מוֹבַחֹת, לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה מוֹבַחֹת, וְשִׁלְחָן וְלֶחֶם
 הַסֵּנִים, וְאֶת הַכִּיּוֹר וְאֶת כֶּנֶן, וּבִמָּה שִׁמוּשֵׁים
 לַמַּעֲשֵׂה, לְדַבּוּר תְּפִיחָה, הָאָרוֹן וְשָׁנִי לוֹחֹת הַתּוֹרָה,
 וְאֶהְרֹן לְכַהֵן עַל הָעָם בְּתַפְלָה בְּכָל יוֹם. כִּיּוֹן

שְׁהִשְׁגִּיחַ אוֹתוֹ רָשָׁע בְּזֶה, אָמַר כִּי לֹא נִחַשׁ בְּיַעֲקֹב
וְלֹא קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? ה' אֱלֹהָיו עָמַד
וַתְּרוּעַת מְלֹךְ בּוֹ.

וְעַל זֶה עָמִי זָכַר נָא, בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, זָכְרוּ אוֹתוֹ
זְמַן שֶׁהִתְחַבְּרוּ בְּלֶק וּבְלָעַם לְהַשְׁמִידְכֶם וְלֹא
יָבִלוּ, שְׂאֵנִי אֲחֻזְתִּי בְכֶם כִּמּוֹ אֵב שְׂאוּחֻז אֶת בְּנוֹ
וְלֹא מִשְׁאִיר אוֹתוֹ בְּיַד אַחֵר. מִן הַשְּׂטִיִּים עַד הַגְּלָגָל,
מַה זֶה לְעֵמֶת זֶה? אֵלֶּא אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:
יִשְׂרָאֵל, בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, תִּהְיוּ זוֹכְרִים כָּל זְמַן
שֶׁהֵייתֶם אֲחוּזִים בִּי, וְלֹא יָבִיל אוֹתוֹ רָשָׁע בְּכַשְׁפֵּי
וְקַסְמָיו לְשַׁלֵּט עֲלֵיכֶם. כִּיּוֹן שֶׁעֲזַבְתֶּם אֶת יְדֵיכֶם
מִלְּאֻחֻז בִּי וְהֵייתֶם בַּשְּׂטִיִּים, מַה כָּתוּב? וַיֹּאכַל הָעַם
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאַלְהֵיהֶן. בְּגִלְגָּל, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הוֹשֵׁעַ יב)
בְּגִלְגָּל שְׂוֹרִים זִבְחוּ, וְאִזּוֹ שָׁלְטוּ בְכֶם שׂוֹנְאֵיכֶם.

וְכָל זֶה לָמָּה? לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה'. כָּל אוֹתָן
צְדָקוֹת שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם בְּזְמַן שֶׁאַתֶּם אֲחוּזִים
בִּי, וְלֹא הִשְׁאַרְתִּי דָבָר בְּעוֹלָם לְשַׁלֵּט בְכֶם, וְהִרְגֵנוּ

שְׁלַמְעֵלָה וּלְמִטָּה וְהַמִּינִים הָרָעִים לֹא יִכּוּלִים
לְקַרֵּב לָכֶם.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וְהִשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם
דָּבָר כַּאֲשֶׁר יִדְבַר ה' אֵלַי. בֹּא רְאֵה,
בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס הַשָּׁמֶשׁ, וְכָל הַשָּׁעָרִים נִסְתָּמִים,
וְנִכְנַס הַלַּיְלָה וּמַחֲשִׁידָה, כַּמָּה קְבוּצוֹת מִתְּרִים
מִשְׁלֹשְׁלוֹתֵיהֶם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם, וְכַמָּה
מִמִּנִּים גְּדוֹלִים עֲלֵיהֶם שֶׁמְנַהֲיָנִים אוֹתָם. וַיֵּשׁ מִמִּנְהַ
גְּדוֹל עַל הַכֹּל מִצַּד הַשָּׁמַאֵל, וְאוֹתוֹ רָשַׁע הָיָה מְצוּי
אֲצֵל אוֹתוֹ הַמִּמְנָה הָעֲלִיּוֹן מִהַכֹּל בְּכֹשֶׁפָיו. וְהוּא
הָיָה אוֹמֵר בְּכֹשֶׁפָיו בַּלַּיְלָה, בְּזִמְנֵן שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בְּכָל
סִיעֵתוֹ, וְהוּא הָיָה כֹּה לְהַמְצֵא אֲצֵלוֹ, וּמוֹדִיעַ לוֹ
מַה שֶׁהוּא רוֹצֵה.

כְּגוֹן זֶה, (דף קיג ע"א) (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבֵן
הָאֲרָמִי, אוֹתוֹ שֶׁמְצוּי אֲצֵלוֹ. (שם ב) וַיָּבֹא
אֱלֹהִים אֶל אַבְרָמָה, בְּכָל מְקוֹם כְּגוֹן זֶה. בְּכָל מְקוֹם
קוֹרְאִים לוֹ בְּאוֹתָם כְּשֵׁפִים, וְעַל זֶה הָיָה מְצוּי
בַּלַּיְלָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּיּוֹם, וְתָרִי פִּרְשׁוֹתָ. וְכָל

הַמְכַשְׁפִּים וְהַחֲכָמִים הָאֵלוֹ הָיוּ לְאַבְימֶלֶךְ, שְׁכַתוֹב
 (שם כו) וַיִּשְׁקֹף אַבְימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן.
 כְּתוֹב כָּאֵן בְּעַד הַחֲלוֹן, וְכַתוֹב שָׁם, (שופטים ה) בְּעַד
 הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה וַתֵּיבֵב אִם סִיסְרָא. לָכֵן הִרִי
 פִּרְשׁוּתָהּ, בְּלָעָם כְּמוֹ זֶה.

וְעַל זֶה כְּתוֹב בְּכָלֶם אֱלֹהִים; וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל
 בְּלָעָם, וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל לָכֵן, וַיָּבֵא אֱלֹהִים
 אֶל אַבְימֶלֶךְ. הוּא בָּא אֵלֵיהֶם, וְלֹא הֵם אֵלָיו,
 שֶׁהִרִי אֵין לָהֶם מְקוֹם זְמִין. וְאִם תֹּאמַר, הִרִי כְּתוֹב
 אֱלֹהִים! אֵלֶּא שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה מְשַׁתְּתֵף בְּכָל, וְאֵפְלוֹ
 עֲבוּדָה זָרָה נִם נִקְרְאָת אֱלֹהִים, אֱלֹהִים אַחֲרֵיהֶם,
 וּבְכָלֶל שֶׁל אֱלֹהִים אַחֲרֵיהֶם אֵלֶּה מְמַנִּים, וּבְכָלֶל זֶה
 הָיוּ, וְלָכֵן נִקְרְאָ כֵּן. וְאוֹתוֹ רָשַׁע הָיָה אוֹמֵר
 בְּכַשְׁפִּיו וְקוֹרָא לוֹ, וְכָא אֵלָיו. וּמִשׁוֹם כֵּן כְּתוֹב,
 לִינּוּ פֶה הַלְיָלָה וְהִשְׁכַּתִּי אֶתְכֶם דְּבַר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר
 ה' אֵלָי. אוֹתוֹ רָשַׁע מְשַׁבַּח אֶת עַצְמוֹ, שֶׁהִרִי לֹא
 כְּתוֹב כּוּ, אֵלֶּא וַיָּבֵא אֱלֹהִים.

דָּבַר אַחַר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֵלַי - עַל יְדֵי אֹתוֹ
שָׁלִיחַ שֶׁל תֵּצֵד הָאֲחֵר. וְאִם תֹּאמַר, הֲרִי
בַּיּוֹם נִמְצָא אֶצְלוֹ (בְּשִׁחְיָה אֶצְל בְּלָק. אֶלָּא) - אֶלָּא וַדַּאי
בְּנַחֲשׁ הַהִתְבּוֹנְנוֹת הִיָּתָה בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הָיָה
מִסְתַּכֵּל לְבִוֵּן אֶת הַשְּׁעָה. וְהוּא שְׂפָתוֹב וְלֹא הִלְךְ
בְּפַעַם בְּפַעַם לְקִרְאֵת נְחָשִׁים. וַיֵּרָא בְּלָעַם כִּי טוֹב
בְּעֵינַי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא שְׂאוֹתוֹ יוֹם
הַסְתַּכֵּל לְבִוֵּן אֶת הַשְּׁעָה, וְלֹא נִמְצָא בְּשִׂאֵר
הַיָּמִים, וְאִז רָאָה שְׂאִין רָגוּ גְדוֹל נִמְצָא בְּעוֹלָם, אִז
יָדַע כִּי טוֹב בְּעֵינַי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתוֹ
זְמַן הֶעֱזִיב אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַנְּחָשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם,
וְלֹא הִסְתַּכֵּל בָּהֶם. וְהוּא שְׂפָתוֹב וְלֹא הִלְךְ בְּפַעַם
בְּפַעַם לְקִרְאֵת נְחָשִׁים.

בֹּא רֵאָה, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁהָרָגוּ נִמְצָא, אִז הַשְּׂמַאל
מִתְעוֹרֵר, וְהָיָה יוֹדֵעַ אֹתוֹ הַרְשָׁע אֶת הַמָּקוֹם
לְאַחֲזוֹ בְּצֵד הַשְּׂמַאל לְקַלֵּל. וְהַתְּבִינֵן בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן,
וְלֹא מִצָּא. וְאִז מָה פְּתוֹב? (במדבר כג) מָה אֶקַּב לֹא
קִבָּה אֵל וּמָה אֶזְעַם לֹא זָעַם ה'. וּמִשׁוֹם כָּךְ, (מיכה
ו) עַמִּי זָכַר נָא מָה יַעֲזִיב בְּלָק וְגו' וּמָה עָנָה אֹתוֹ

בְּלֶעָם בֶּן בְּעוֹר. אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁרֵי חֶלְקָם
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. (שְׂרַבְנִים הוֹכִיחַ לָהֶם בְּדָבָר).

אִם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ. אִם בְּחַקְתִּי - זֶה מְקוֹם שְׂגוּרוֹת
הַתּוֹרָה תְּלוּיֹת בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(וַיִּקְרָא יט) אֶת חַקְתִּי תִשְׁמְרוּ. חֶק הוּא שֶׁנֶּקְרָא בָּהּ,
וּגְזוּרוֹת הַתּוֹרָה בּוֹ נִכְלָלוֹת. (שם כה) וְאֶת מִשְׁפָּטֵי
תִּשְׁמְרוּ. מִשְׁפָּטֵי - זֶהוּ מְקוֹם אַחַר עֲלִיזוֹן שְׂאוֹתָהּ
חֶקֶה אֲחוּזָה בּוֹ, וּמִתְחַבְּרִים זֶה בְּזֶה, שֶׁל עֲלִיזוֹנִים
וְתַחֲתוֹנִים, וְכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל גְּזוּרוֹת הַתּוֹרָה,
וְכָל קַדְשוֹת הַתּוֹרָה בְּזֶה אֲחוּזִים, מִשּׁוּם שֶׁזוֹ תּוֹרָה
שֶׁבְכַתָּב, וְזוֹ תּוֹרָה שֶׁבְעַל פֶּה.

וְעַל זֶה אִם בְּחַקְתִּי. כָּל אוֹתָם גְּזוּרוֹת וְדִינִים
וְעֲנָשִׁים וּמִצְוֹת, שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנֶּקְרָא
תּוֹרָה שֶׁבְעַל פֶּה - חֶקֶה. וְאֶת מִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ,
בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנֶּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבְכַתָּב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. וְזֶה אֲחוּזוֹ בְּזֶה וְזֶה בְּזֶה, וְהַכֹּל
אַחֵר. וְזֶהוּ כִּלְלֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי
הַתּוֹרָה, כְּאֵלוֹ פָּנִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁחֶק

ומשפט זהו השם של הקדוש ברוך הוא. ועל זה, אם בחקתי תלכו - זו תורה שבעל פה. ואת משפטי תשמרו - זו תורה שבכתב, וזהו כלל השם הקדוש.

ועשיתם אתם. מה זה ועשיתם אתם? בין שאמר תלכו ותשמרו, למה ועשיתם? אלא מי שעושה מצוות התורה והולך בדרךיה, בביכול באלו עשה אותו למעלה. אמר הקדוש ברוך הוא, באלו עשיתי, ופרשתי. ועל זה ועשיתם אתם. ועשיתם אתם כתוב ודאי, והואיל ומתעוררים עליכם להתחבר זה בזה, שימצא השם הקדוש בראוי, ועשיתם אתם ודאי.

כמו זה אמר רבי שמעון, (שמואל ב ח) ויעש דוד שם, וכי דוד עשה אותו? אלא משום שהלך בדרך התורה ועשה מצוות התורה והנהיג את המלכות בראוי, בביכול עשה שם למעלה, ולא היתה מלך בעולם שזכה (דף קיג ע"ב) לזה כמו דוד, שהיה גם בתצות הלילה והיה משבת את הקדוש ברוך

הוא, עד שעולה השם הקדוש בכפא, בפעיה
 שעולה היום. בכיכול הוא עשה שם ממש, כמו
 שנאמר (ויקרא כד) ויקב בן האשה הישראלית את
 השם ויקלל. ומשום כה, ויעש דוד שם. ועל זה
 כתוב ועשיתם אתם, ואם אתם תשתדלו לעשות
 אותם, להתקין את השם הקדוש כראוי, כל אותן
 ברכות שלמעלה ימצאו אצלכם בתקונין כראוי.

ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. כל אחד ואחד יתן
 כחו עליכם. מי הם? אותו תקון שעשיתם

של אותו השם הקדוש, כמו זה כתוב (בראשית יח)
 ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. וכי כיון
 שכתוב ושמרו דרך ה', למה לעשות צדקה
 ומשפט? אלא מי ששומר דרכי התורה, בכיכול
 הוא עושה צדקה ומשפט. ומה זה צדקה ומשפט?
 זה הקדוש ברוך הוא. בכה רבי שמעון ואמר, אוי
 להם לבני אדם שלא יודעים ולא משגיחים בכבוד
 רבונם. מי עושה השם הקדוש בכל יום? הנה
 אומר, מי שנותן צדקה לעניים.

בֵּא רֵאָה, הִרִי פִרְשׁוּהָ כִּף הוּא, שְׁהַעֲנִי אֶחֱזוּ בְּדִין,
וְכָל מֵאֲכָלוּ הוּא בְּדִין, הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צְדָק,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קב) תִּפְלָה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֶה. תִּפְלָה,
זוֹ תִּפְלָה שֶׁל יָד, וּבִאֲרָנוּ. וּמִי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לְעֵנִי,
הוּא עוֹשֶׂה לְמַעַלָּה שֵׁם קָדוֹשׁ שְׁלֵם כְּרֵאוּי. כִּי
צְדָקָה זֶה עֵץ חַיִּים, וְצְדָקָה נוֹתֵן לְצַדִּיק. וּבְשִׁנּוֹתֵינוּ
לְצַדִּיק, אִזּוֹ מִתְחַבֵּר זֶה עִם זֶה, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא
שְׁלֵם.

מִי שֶׁעוֹשֶׂה זֶה הַתְּעוֹרָרוֹת (שְׁעוֹשֶׂה הַתְּעוֹרָרוֹת זוֹ)
שְׁלֵמָה, בְּנֵדָאֵי בְּאֵלוּ עֲשֶׂה אֶת הַשֵּׁם
הַקָּדוֹשׁ בְּשִׁלְמוֹת. כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, כִּף
מִתְעוֹרָר לְמַעַלָּה. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קו) אֲשֶׁרִי
שְׁמִרִי מִשְׁפָּט עֲשֶׂה צְדָקָה בְּכָל יְעַת. עֲשֶׂה
צְדָקָה - זֶה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּבִיכּוֹל הוּא
עוֹשֶׂה אוֹתוֹ.

בֵּא רֵאָה, הָעֵנִי הִרִי נִתְבָּאֵר מִיְהוּ מְקוֹמוֹ. מָה
הַטַּעַם? כִּי הָעֵנִי אֵין לוֹ מִשְׁלוֹ כְּלוּם אֵלָּא מָה

שְׁנוֹתַי לֹא, וְהִלְכָנָה אִין לָהּ אֹר מִשְׁלָה אֶלָּא מַה
שֶׁהַשָּׁמַשׁ נוֹתֵן לָהּ.

בֹּא רֵאָה, לָמָּה עָנִי חָשׁוּב בְּמֵת? מַה הַטַּעַם? כִּי
אוֹתוֹ מְקוֹם גּוֹרֵם לוֹ, שְׁחֵרֵי בְּמְקוֹם הַמְּוֹת
הוּא מְצוּי, וְלִכֵּן נִקְרָא מֵת. אוֹתוֹ שָׁחַם עָלָיו הוּא
נוֹתֵן לוֹ צְדָקָה, עֵץ הַחַיִּים שׁוֹרָה עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(משלי י) וְצְדָקָה תַצִּיל מִמָּוֶת. וְכְמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם
לְמִטָּה, כִּדְּגָם הוּא עוֹשֶׂה לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ. אֲשֶׁרֵי
חִלְקוֹ שֶׁל הַזּוֹכֵה לַעֲשׂוֹת שֵׁם קְדוֹשׁ לְמַעַלָּה, מִשׁוּם
כִּדְּ הַצְדָקָה עוֹלָה עַל הַכֹּל.

וְהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כִּשֶׁהַצְדָקָה לְשִׁמְהָ, שְׁחֵרֵי
מְעוֹרָר צְדָקָה לְצַדֵּק לְחַבְרָם כְּאַחֶה,
וְשִׁיחֵיהָ הַכֹּל שֵׁם קְדוֹשׁ כְּרֵאָוִי. שְׁחֵרֵי צַדֵּק לֹא
מִתְתַּקֵּן וְלֹא נִשְׁלָם אֶלָּא בְּצְדָקָה, שְׁכַתוֹב (ישעיה נד)
בְּצְדָקָה תִּבְוֹנָנִי. וְלִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר, וּמִשׁוּם כִּדְּ
וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְגו'.

וְנִתְתִּי שְׁלוֹם בְּאָרְצְךָ וְשָׁכַבְתָּם וְאִין מִחֲרִיד וְגו'.

רַבֵּי יוֹסֵי פְתַח, (תהלים ד) רָגוּזוּ וְאֵל תִּחַטְּאוּ

וְגו'. רָגִזוּ וְיָאֵל תַּחֲטְאוּ, פָּסוּק זֶה פִּרְשׁוּהוּ, שְׁצַרִיךְ
 בֶּן אָדָם לְהַרְגִיז יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרָע, וְיִפֶּה. אֲבָל
 בְּשַׁעַה שְׂיִוֵּרד הַלַּיְלָה וּבֶן אָדָם שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ,
 בְּמָה מְמַנִּים עַל הַחֲקִים מִתְעוֹרְרִים בְּעוֹלָם,
 וְהוֹלְכִים וּמְשׁוּמְטִים, וּבְנֵי אָדָם צְרִיכִים לְהַתְרַד
 מִלְּפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְפָחַד מִמֶּנּוּ, בְּשִׁבְלֵי
 שְׁלֵא תִמְצֵא נַפְשׁוֹ בְּתוֹכְכֶם וַיִּנְצַל מֵהֶם, וַיִּצְטַרֵּךְ לוֹ
 לְבֶן אָדָם שְׁלֵא יוֹצִיא מִלָּה בְּפִיו מֵהֶם, בְּדֵי שְׁלֵא
 יַעֲזֹר אוֹתָם אֵלָיו וְלֹא יִמְצְאוּ עִמוֹ. זֶהוּ שְׁכַתוֹב
 אָמְרוּ בְּלִבְבְּכֶם עַל מִשְׁכַּבְּכֶם וְדַמּוּ סֵלָה. שְׁלֵא
 יוֹצִיא מֵהֶם דְּבוּר בְּפִיו.

בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעַה שְׁנִמְצְאִים יִשְׂרָאֵל צְדִיקִים לְפָנֵי
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מָה כָּתוּב? וְנִתְּתִי שְׁלוֹם
 בְּאָרְץ. זֶה לְמַעַלָּה. שָׂבֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְהִתְחַבֵּר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אָן, וְשִׁכַּבְתֶּם וְאִין
 מִתְרִיד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם זֶה שְׁכַתִּי חַיָּה רָעָה מִן
 הָאָרְץ. (דף קיד ע"א) זֶה חַיָּה שֶׁל מִיּוֹן רַע לְמִטָּה. וּמַהִי?
 אֲגֵרֶת בַּת מַחְלָת, הִיא וְכָל סִיעֶתָהּ. זֶה בְּלִילָה.

ביום, בני אדם שבאים מצדה, זהו שפתוב (ויקרא
 ב) וחרב לא תעבר בארצכם.

רבי אבא אמר, הרי פרשוה שאפלו חרב של
 שלום, כמו פרעה נכה. אבל וחרב לא
 תעבר, זו הסיעה שלה. והשפתי חיה רעה, שלא
 תשלט בארץ, ואפלו העברה בעלמא לא תעבר
 עליכם, ואפלו חרב של שאר העמים, ואפלו בן
 אדם מזין לא יעבר עליכם.

ואת זה דרש יאשיהו המלך, ופרשוה שהוא
 נתפס בחטאי ישראל, כמו שפתוב (איכה ד)
 רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם וגו'. פאן
 יש להסתכל, שהרי שנינו, אם ראש העם הוא
 טוב, כל העם נצולים בנללו. ואם ראש העם לא
 כשר, כל העם נתפסים בחטאו. והרי יאשיהו
 ראש כשר היה ומעשיו כשרים, למה נתפס
 בחטאי ישראל?

אלא על שלא האמין בירמיהו ולא יסר את
 ישראל, שחשב שכלם צדיקים כמותו.

וַיִּרְמֶיָה הָיָה אֹמֵר לוֹ, וְלֹא הָאֱמִין בּוֹ, וְלָכֵן
נִתְּפַס בַּחֲטָאֵיהֶם. וְעוֹד, שְׁהַלְבָּנָה הַנְּמִיכָה אֶת
אֹרְהָ, וְרָצָתָה לְהַסְתֵּם.

וְנִתְּתִי מִשְׁפָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְגו'. וְנִתְּתִי מִשְׁפָּנִי - זו
הַשְּׂכִינָה. מִשְׁפָּנִי - מִשְׁכַּנִּי, שְׁהַתְּמַשְׁכְּנָה
בַּחֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל. וְנִתְּתִי מִשְׁפָּנִי, מִשְׁכַּנִּי בְּיַדֵּי.
מִשְׁפָּנִי לָכֵן אָדָם שְׁהָיָה אֹהֵב אֶחָד אֲחֵר, אֹמֵר לוֹ:
וְיָדָאֵי בְּאַהֲבָה עַל־יִזְנָה שְׂיֵשׁ לִי אֵלֶיךָ אֲנִי רוֹצֵה לְדוֹר
עָמֶךָ. אֹמֵר, אֵיךְ אֲדַע שְׁתִּדּוֹר אֶצְלִי? לָקַח כָּל
חֲמֻדַּת בֵּיתוֹ וְהִכְיָא אֵלָיו. אֹמֵר, הִנֵּה הַמִּשְׁכָּן
אֶצְלֶיךָ שְׂלֵא אֶפְרַד מִמֶּךָ לְעוֹלָמִים.

כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה לְדוֹר עִם יִשְׂרָאֵל, מָה
עָשָׂה? לָקַח אֶת חֲמֻדָּתוֹ וְהוֹרִיד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל.
אֹמֵר לָהֶם: יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה מִשְׁכַּנִּי אֶצְלָכֶם כִּי שְׂלֵא
אֶפְרַד מִכֶּם לְעוֹלָמִים. וְאֵף אֵף גַּב שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא הִתְרַחַק מֵאַתָּנוּ, אֶת הַמִּשְׁכָּן הַשְּׂאִיר בְּיַדֵּינוּ,
וְאֲנִי שׁוֹמְרִים אֶת אוֹתָהּ חֲמֻדָּתוֹ. מִי שְׂיִרְצֵה אֶת
מִשְׁכַּנִּי, יָבֵא לְדוֹר אֶצְלָנוּ. לָכֵן וְנִתְּתִי מִשְׁפָּנִי

בְּתוֹכְכֶם, מִשְׁכּוֹן אֶתֶן בְּיַדְכֶם כְּדֵי שְׂאֲדוֹר עִמָּכֶם.
וְאִם עַל גַּב שִׁשְׂרָאֵל כָּעֵת בְּגִלוֹת, מִשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲצִלָּם, וְלֹא עָזְבוּ אוֹתוֹ
לְעוֹלָמִים.

וְלֹא תִגְעַל נַפְשֵׁי אֶתְכֶם. לְאָדָם שְׂאוּהֵב אֶת חֲבֵרוֹ
וְרוֹצֵה לְדוֹר עִמוֹ, מָה עֹשֶׂה? לָקַח מִטָּתוֹ
וְהִבִּיאה לְבֵיתוֹ. אָמַר, זֶה מִטָּתִי בְּבֵיתְךָ כְּדֵי שֶׁלֹּא
אֶתְרַחַק מִמֶּךָ, מִמִּטָּתְךָ וּמִכְלִיֶּךָ. כִּךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא אָמַר, וְנָתַתִּי מִשְׁכְּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשֵׁי
אֶתְכֶם. הִנֵּה מִטָּתִי בְּבֵיתְכֶם. בֵּינוֹן שְׂמִטָּתִי עִמָּכֶם,
תִּדְעוּ שֶׁלֹּא אֶפְרָד מִכֶּם, וְלִכֵּן וְלֹא תִגְעַל נַפְשֵׁי
אֶתְכֶם.

וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהֵייתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים. בֵּינוֹן
שְׂמִשְׁכְּנִי אֲצִלְכֶם, בְּנֻדְאֵי תִדְעוּ
שְׂאֲנִי הוֹלֵךְ עִמָּכֶם, כְּמוֹ שְׂנֵאמַר (דברים כג) כִּי ה'
אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקִרְבְּךָ מִחֲנֻךְ לְהִצִּילְךָ וְלָתֵת אִיבֶיךָ
לְפָנֶיךָ וְתִיחַ מִחֲנִיךָ קְדוֹשׁ.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ מְצוּיִים לִילָה אֶחָד
בְּכַפֵּר קָרוֹב לַיּוֹם שְׁבַבְרִיהָ, קָמוּ בַּחֲצוֹת
הַלַּיְלָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה, נֹאמַר בְּדַבְרֵי
תּוֹרָה, שְׂאֵף עַל גַּב שְׂאֵנוּ בְּמָקוֹם זֶה, לֹא צְרִיכִים
לְהַפְרֵד מֵעֵץ הַחַיִּים.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (שמות לג) וּמִשָּׁה יִקַּח אֶת
הָאֶהָל וְנָטָה לוֹ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְגו'. וּמִשָּׁה
יִקַּח אֶת הָאֶהָל לָמָּה? אֵלֶּא אָמַר מִשָּׁה, הוֹאִיל
וַיִּשְׂרְאֵל מִשְׁקָרִים בְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַחֲלִיפוּ אֶת
בְּבוּדוֹ, הָרִי מִשְׁכּוֹנוֹ יִהְיֶה בְּיַד שָׁל נְאֻמָּן, עַד
שְׁנֵרְאָה אֵצֶל מִי יִשְׂאֵר.

אָמַר לוֹ לִיהוֹשֻׁעַ, אַתָּה תִּהְיֶה הַנְּאֻמָּן בֵּין הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא וּבֵין יִשְׂרָאֵל, וַיִּשְׂאֵר הַמִּשְׁכּוֹן
בְּיַדֵּךְ בְּנְאֻמָּנוֹת, וְנִרְאָה ^(דף קיד ע"ב) אֵצֶל מִי יִשְׂאֵר. מַה
כְּתוּב? וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה וּמִשְׁרַתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן
נֶעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֶהָל. מָה הַטַּעַם לִיהוֹשֻׁעַ?
מִשּׁוֹם שֶׁהוּא כְּלַבָּנָה לְנָבִי הַשְּׁמַשׁ, וְהוּא רְאוּי

לְשָׁמַר אֶת הַמְּשָׁכּוֹן, וְעַל זֶה לֹא יִמְיֵשׁ מִתּוֹךְ
הָאֵהָל.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה: מִשָּׁה, לֹא
רְאוּי כָּהֵן, שְׁחָרֵי מְשָׁכּוֹנֵי נְתַתִּי בְיַדֵיהֶם. אַף
עַל פִּי שֵׁיהֶם חָטְאוּ אֵלַי, הַמְּשָׁכּוֹן יִהְיֶה אֲנִי
שְׁלֵא יִפְרְדוּ מִמֶּנּוּ (שְׁלֵא יִפְרַד מֵהֶם). הַתְּרַצָּה שְׁאֶפְרַד
מִיִּשְׂרָאֵל, וְלֹא אָשׁוּב אֵלֵיהֶם לְעוֹלָמִים?! אֵלֹא
הָיִשׁב אֶת מְשָׁכּוֹנֵי אֵלֵיהֶם, וּבִגְלָלוֹ לֹא אֶעְזֹב אוֹתָם
בְּכָל מְקוֹם.

אַף עַל גַּב שִׁיִּשְׂרָאֵל חָטְאוּ לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
אֶת הַמְּשָׁכּוֹן הָיָה שָׁלוֹם הֵם לֹא עֲזָבוּ,
וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא לִזְקַח אוֹתוֹ מִבְּיַנְיָהֶם.
וְעַל זֶה, בְּכָל מְקוֹם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁכִינָה
עִמָּהֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב וְנַתַּתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם,
וַהֲרִי פְרִשׁוּתָהּ.

פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) דוֹמָה דוֹרֵי
לְצַבִּי אוֹ לְעַפְרָה הָאֵילִים הִנֵּה זֶה וְגו'.

אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שְׁזָבוּ שְׁמִשְׁכּוֹן זֶה יִהְיֶה אֲנִי

מהמלך העליון. שאף על גב שהם בגלות, הקדוש
ברוך הוא בא בכל ראש חדש ושבתות וזמנים
להשגיח עליהם, ולהסתכל באותו משכון שיש לו
אצלם, שהוא חמדתו.

למלך שסרחה הנבירה, והוציאה מהיכלו. מה
עשתה? לקחה את הבן שלו, חמדת
המלך, אהובו. ומשום שדעת המלך עליה,
השאירו בידיה. בשעה שעולה רצון המלך על
הנבירה ועל בנו, הנה עולה לעליות ויורד
מדרגות, ועולה על הכתלים, להסתכל ולהשגיח
בין נקבי הכתל עליהם. כיון שרואה אותם, הוא
מתחיל לבכות מאחורי חרפי הכתל, ואחר כך
הולך לו.

כך ישראל, אף על גב שיצאו מהיכל המלך,
אותו המשכון הם לא עזבו, ומשום שרצון
המלך עליהם, השאיר אותו עמם. בשעה שעולה
רצון המלך הקדוש על הנבירה ועל ישראל, הוא
עולה עליות (מקמץ על הנביות), יורד מדרגות, ועולה

עַל הַכְּתָלִים, לְהַסְתַּכֵּל וּלְהַשְׁגִּיחַ בֵּין חֲרָבֵי הַכְּתָל
עֲלֵיהֶם. כִּיּוֹן שָׂרוּאָה אֹתָם, מִתְחִיל לְכַבּוֹת. זֶהוּ
שְׂפָתוֹב דּוֹמָה דוֹרֵי לְצַבִּי אוֹ לְעַפְר הָאֲיָלִים, לְדַלֵּג
מִכְּתָל לְעֲלִיָּה, וּמֵעֲלִיָּה לְכַתָּל.

הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כְּתָלָנוּ, בְּבֵיתִי כְּנִסְיוֹת וּבְבֵיתִי
מְדַרְשׁוֹת. מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלָנוֹת, (שְׂבֻנְדָאֵי בֵּית הַכְּנֻסָּת
צְרִיף מְלֻנּוֹת). מִצִּיץ מִן הַחֲרָבִים, לְהַסְתַּכֵּל וּלְהַשְׁגִּיחַ
עֲלֵיהֶם. וְלִכֵּן יִשְׂרָאֵל צָרִיכִים לְשִׁמְחָ בְּאוֹתוֹ יוֹם,
שָׁהֵם יוֹדְעִים זֶה וְאוֹמְרִים, (תְּהִלִּים קִיח) זֶה הַיּוֹם עָשָׂה
ה' נְגִילָה וְנִשְׂמָחָה בּוֹ.

וְאִם בְּחֻקְתִּי תִמְאָסוּ וְגו'. רַבִּי יוֹסִי פָתַח, (מִשְׁלֵי ג)
מוֹסֵר ה' בְּנֵי אֵל תִּמְאָס וְאֵל תִּקְיָן
בְּתוֹכָתוֹ. כַּמָּה חֲכִיבִים יִשְׂרָאֵל לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה לְהוֹכִיחַ
אוֹתָם וּלְהַנְהִיגָם בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ אֵב שְׂאוּהֵב אֶת
בְּנוֹ, וּמִתּוֹךְ אֲהַבְתּוּ אֱלֹהֵי יֵשׁ בִּידוֹ שְׂרָבִיט תָּמִיד
לְהַנְהִיגוּ בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל, שְׂלֵא יִסְטָה לְיָמִין וּלְשִׁמְאֵל.
זֶהוּ שְׂפָתוֹב (ש) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ וּכְאֵב

את בן ירצה. ומי שלא אוהב את הקדוש ברוך
הוא, ושונא אותו, הוא מסלק ממנו תוכחה,
ומסלק ממנו את השרביט.

פְּתוּב (מלאכי א) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְגו'. מתוך
אֶהְבֵּתוּ יֵשׁ בְּיָדוֹ תָּמִיד שְׂרָבִיט לְהַנְהִיגוֹ.
ואת עֵשׂוֹ שִׁנְאָתִי, מִשׁוֹם כָּךְ סִלַּקְתִּי מִמֶּנּוּ אֶת
הַשְּׂרָבִיט, סִלַּקְתִּי מִמֶּנּוּ תוֹכְחָה, כִּי שָׁלָא אֵיתָן לוֹ
חֵלֶק בִּי. הוּא רְחוּק נִפְשִׁי, אֲבָל אַתֶּם - אֶהְבֵּתִי
אֶתְכֶם וְדָאִי. וּמִשׁוֹם כָּךְ, מוֹסֵר ה' בְּנֵי אֵל תִּמְאָם
וְאֵל תִּקְיָן בְּתוֹכְחָתוֹ. מַה זֶה וְאֵל תִּקְיָן? כִּמוֹ מִי
שְׂבוּרַח מִתּוֹךְ קוֹצִים, שְׂאוֹתָם דְּפוּרִים כִּמוֹ קוֹצִים
אֵלָיו בְּעֵצְמוֹ.

בַּא רֵאֵה, בְּשַׁעָה שְׂמֵתְעוּרְר אַדְק בְּדִינֵיו, כִּמָּה
צַדִּיק רֹחֹת מִתְעוּרְרִים מִיָּמִין וּמִשְׂמָאל,
כִּמָּה שְׂרָבִיטִים יוֹצְאִים, מֵהֶם שְׂרָבִיטֵי אֵשׁ,
שְׂרָבִיטֵי גַחְלִים, שְׂרָבִיטֵי שְׁלֵהְבֵת, כִּלָּם יוֹצְאִים
וּמִתְעוּרְרִים בְּעוֹלָם וּמְלָקִים בְּנֵי אָדָם. תַּחְתִּיָּהֶם
מְמַנִּים אֲחֵרִים, בְּעֵלֵי חִפְלָה, מְמַנִּים שֶׁל אֲרַבְעִים

חָסֵר אַחַת. מְשׁוּטְטִים וַיּוֹרְדִים, מַלְקִים וְעוֹלָיִם
 וְנוֹטְלִים רְשׁוֹת, נִכְנָסִים ^(דף קטו ע"א) לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה,
 מְצַבְעִים צוּרוֹת, וְאֵשׁ שְׂדוּלָקֶת מִתְחַבֶּרֶת עִמָּהֶם,
 יוֹצְאִים הַנְּחָלִים וּמְשׁוּטְטִים וַיּוֹרְדִים, וְנִמְצְאִים
 בְּנֶגֶד בְּנֵי אָדָם. וְהִינוּ מֵה שְׂכֵתוֹב, וַיִּסְפְּתִי לַיִסְרָה
 אֶתְכֶם. אֵתֶנּוּ לְבַעְלֵי הַדִּין תּוֹסֶפֶת עַל הַדִּין שְׁלָהֶם.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (בראשית ח) לֹא אִסַּף לְקַלֵּל עוֹד אֶת
 הָאָדָמָה בְּעֵבוֹר הָאָדָם. מַה זֶה לֹא אִסַּף? לֹא
 אֵתֶנּוּ תּוֹסֶפֶת לְבַעְלֵי דִין לְהַשְׁמִיד אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא
 תּוֹסֶפֶת כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם יָכוֹל לְסַבֵּל. וְעַל זֶה וַיִּסְפְּתִי,
 אֵתֶנּוּ תּוֹסֶפֶת וַדַּאי.

לְמַה תּוֹסֶפֶת? כִּדֵּי לַיִסָּר אֶתְכֶם שְׁבַע עַל
 חַטֹּאתֵיכֶם. שְׁבַע? וְהָרִי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא אִם גּוֹבֵה אֶת שְׁלוֹ, אִין הָעוֹלָם יָכוֹל לְסַבֵּל
 אֶפְלוֹ רִנֵּעַ אַחַד, וְהוּ שְׂכֵתוֹב (תהלים קל) אִם עֲוֹנוֹת
 תִּשְׁמַר יְהִי אֲדֹנָי מִי יַעֲמֵד, וְאַתָּה אִמְרַת שְׁבַע
 עַל חַטֹּאתֵיכֶם!?

אֵלֶּא מַה תִּלְמוּד לֹאמַר שְׁבַע? אֵלֶּא הֲרִי שְׁבַע
בְּנִגְדָּכֶם, וּמִי הִיא? זוֹ שְׁמִטָּה, שְׁהִיא שְׁבַע,
שְׁנִקְרֵאת שְׁבַע, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (דברים טז) מִקֵּץ שְׁבַע
שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. וְעַל זֶה שְׁבַע עַל חַטָּאתֵיכֶם,
וּנְקֵרֵאת שְׁבַע, וּנְקֵרֵאת בַּת שְׁבַע. מַה בֵּין זֶה לָזֶה?
אֵלֶּא שְׁבַע לְבִדָּה, לַעֲשׂוֹת שְׁמִטָּה וְלַעֲשׂוֹת דִּינִים,
לְהוֹצִיא חֲרוֹת, שְׁהַכֹּל בָּהּ. נְקֵרֵאת בַּת שְׁבַע,
שְׁהַתְּחַפְּרָה עִם אַחַר בְּאַחַד, לְהָאִיר, לְשִׁלַּט
בַּמְּלָכוֹת, לְהוֹדִיעַ הַמְּלָכוֹת בְּאַרְץ וּבְכָל, בַּת שְׁבַע
נְקֵרֵאת. כְּתוּב, עַל בֶּן שֵׁם הָעִיר בְּיַר שְׁבַע עַד
הַיּוֹם הַזֶּה. בְּיַר שְׁבַע, בְּיַר שֵׁם הָעִיר בְּיַר שְׁבַע, וְהַכֹּל
הוּא דְבַר אֶחָד.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, וַיִּסְרְתִי אֶתְכֶם אִף אֲנִי שְׁבַע עַל
חַטָּאתֵיכֶם. וַיִּסְרְתִי אֶתְכֶם, עַל יְדֵי מְמַנִּים
אַחֲרַיִם, כְּמוֹ שְׁבַע אִף אֲנִי, הֲרִינִי מִתְּעוֹרֵר
בְּנִגְדָּכֶם, וְהֲרִי שְׁבַע לְהִתְעוֹרֵר עֲלֵיכֶם.

בֵּא רֵאָה אֶת הָאֲהָבָה הָעֲלִיזָה שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְיִשְׂרָאֵל. לְמַלְךְ שְׁתִּיחָה לוֹ בֶּן יְחִידִי, וְתִיחָה

חוטא לפני המלך. יום אחד סרח לפני המלך,
אמר המלך: כל הימים הללו הלקיתי אותך ולא
קבלתי. מכאן ואילך ראה מה אעשה לך; אם
אגרש אותך מן הארץ ואוציא אותך מן המלכות,
אולי יקומו עליך דבי השדה, או זאבי השדה, או
לסטים, ויעבירו אותך מן העולם. מה אעשה?
אלא אני ואתה נצא מן הארץ.

כך אף אני, אני ואתה נצא מן הארץ [אף אני ואתה
נלך בגלות ונצא יחד]. כך אמר הקדוש ברוך הוא:
ישראל, מה אעשה לכם? הרי
הלקיתי אתכם ולא הרפנתם אזניכם. הרי הבאתי
עליהם בעלי מגנים, בעלי חבלה, לחלקות אתכם,
ולא שמעתם. אם אוציא אתכם מן הארץ
לבדכם, אני פוחד עליכם מפמה דבים, מפמה
ואבים שיקומו עליכם ויעבירו אתכם מן העולם.
אבל מה אעשה לכם? אלא אני ואתם נצא מן
הארץ ונלך לגלות.

וְהוּוּ שְׁכַתוּב וַיִּסְרְתִי אֶתְכֶם, לְלַכֵּת בְּנָלוֹת. וְאִם
 תֹּאמְרוּ שְׂאֵעֹזֵב אֶתְכֶם - אֵף אֲנִי עִמָּכֶם. שְׁבַע
 עַל חַטֹּאתֵיכֶם - זֹו שְׁבַע שְׁתַּתְנַרְשׁ עִמָּכֶם. וְלָמָּה?
 עַל חַטֹּאתֵיכֶם. וְהוּוּ שְׁכַתוּב (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם
 שְׁלַחְתָּה אִמָּכֶם. אָמַר תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אַתֶּם
 גְּרַמְתֶּם שְׂאֵנִי וְאַתֶּם לֹא גְדוֹר (בְּאֵרִין) בְּעוֹלָם (בְּגַרְשׁ
 מְהֵאֲרִין) מִהָעוֹלָם), תְּרִי הַגְּבִירָה יֵצְאָה מִהִיכָלָה עִמָּכֶם.
 תְּרִי הַכֹּל נִחְרַב, תְּהִיכֹל שְׁלִי וְשְׁלָכֶם נִחְרַב. שְׁתְּרִי
 לְמַלְךְ לֹא רָאוּי הִיכֹל אֵלָא בְּשֵׁהוּא נִכְנָס עִם
 הַגְּבִירָה. וְשִׁמְחַת הַמַּלְךְ אֵינָה נִמְצָאת.

אֵלָא בְּשַׁעָה שְׁנִכְנָס לְהִיכֹל הַגְּבִירָה, וְנִמְצָא בְּנָה
 עִמָּה בְּהִיכֹל, בְּלָם שְׁמִחִים בְּאֶחָד. עִכְשׁוּ
 שְׂאִין נִמְצָאִים הַבֵּן עִם הַגְּבִירָה, תְּרִי הַהִיכֹל תְּרַב
 מִהַכֹּל. אֵלָא אֲנִי מָה אֵעֲשֶׂה? אֵף אֲנִי עִמָּכֶם.
 וְעִכְשׁוּ, אֵף עַל גַּב שִׁיִּשְׂרָאֵל הֵם בְּנָלוֹת, תְּקַדּוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִמָּהֶם וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָם. שְׁבַאֲשֶׁר
 יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַנָּלוֹת, תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יֵשׁוּב
 עִמָּם, שְׁכַתוּב (דברים ל) וְשָׁב ה' אֶלְהוּדָה, וְשָׁב ה'
 אֶלְהוּדָה וְדָא, וְתְרִי גַתְבָּאָר.

רַבִּי תִיַּא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, נִפְגְּשׁוּ
 בְּאוֹתָהּ מְעַרְהָ בַשָּׂדֶה. אָמַר רַבִּי תִיַּא לְרַבִּי
 יוֹסִי, זֶה שְׂפָתוֹב (שם כח) אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית וְגו',
 מִלְּבַד הַבְּרִית. מַה זֶה דְבָרֵי הַבְּרִית? דְבָרֵי גְבוּרָה
 (הָאֵלֶּה) הִנֵּה צָרִיךְ לְהִיּוֹת! אָמַר לוֹ, הֲרִי פְרָשׁוּתָהּ,
 תִּלְלוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְתִלְלוּ מִפִּי עֲצָמוֹ שֶׁל מַעֲשֵׂה,
 וְתִרִי נִתְפָּאֵר.

בֵּא רֵאֵה, אֵלֶּה וְאֵלֶּה הָיוּ דְבָרֵי הַבְּרִית. (דף קטו ע"ב)
 שָׂאֵף עַל גַּב שְׁהַדְּבָרִים הָיוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה -
 דְבָרֵי בְרִית הָיוּ, שְׁתֵּרִי טוֹב וְרַע תִּלְוִיִּים בּוֹ. הַטּוֹב
 שָׂבֵא מִצְדִּיק, וְתִרַע שָׂבֵא מִן הַדִּין. תְּדִין מִמְּקוֹם
 תְּדִין, וְתִינּוּ צֶדֶק. וְצְדִיק וְצֶדֶק הֵם בְּרִית, וְנִקְרָאִים
 בְּרִית. וְלִבֵּן מַלִּים אֵלוֹ דְבָרֵי בְרִית הֵן, וְקִשְׁר
 הַבְּרִית כְּאֶחָד. וּמַשׁוּם כֵּן זְכוּר וְשִׁמּוֹר קִשׁוּרִים
 כְּאֶחָד. זְכוּר בַּיּוֹם, שְׁמוֹר בַּלַּיְלָה. תִּרִי בְרִית כְּאֶחָד,
 וּמַשׁוּם כֵּן בְּרִית וְדַאי, דְבָרֵי הַבְּרִית הֵם. וְכָבֵל
 מְקוֹם הַבְּרִית הִיא בְּמְקוֹם הַזֶּה.

אמר רבי תיבא, ודאי כף זה, ומשום כף שבת,
שהיא זכור ושומר, נקראת ברית, שבתוב
(שמות לח) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את
השבת לדרתם ברית עולם. והכל דבר אחד,
והמקום תזה נקרא ברית בכל מקום.

בא ראה, כתוב ונתתי שלום בארץ, הוא
יסוד, שהוא שלום הארץ, שלום הבית,
שלום העולם. ויסרתי אתכם אף אני שבע.
מה זה שבע? זה צדק. הרי ודאי הברית,
ומשום כף דברי הברית הם.

אמר רבי יוסי, כתוב ואף גם זאת בהיותם בארץ
איביהם וגו'. ואף גם זאת, ואף - כמו
שנאמר אף אני. גם - לרבות פגם ישראל
שנקראת זאת, שלא עזובת אותם לעולמים.
בהיותם בארץ איביהם - בהיותם הכל באחד. לא
מאסתים ולא געלתים - כדי שלא אתחפר עמם.
לחפר בריתי אתם - שאם לא אפדה אותם, הרי
בריתי מתחלקת. ומשום כף, לחפר בריתי אתם.

אָמַר רַבִּי תִיַּיָא, אֲנִי שָׁמַעְתִּי דְּבַר חֲדָשׁ, שְׂאֵמַר
 רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא מְאִסְתִּים וְלֹא גְעֻלָּתִים
 לְבַלְתָּם, לֹא הַפִּיתִים וְלֹא חֲרָגְתִים לְבַלְתָּם הָיָה
 צָרִיךְ לְהִיזָת! אֵלָּא לֹא מְאִסְתִּים וְלֹא גְעֻלָּתִים - מִי
 שְׂשׂוֹנָא מִיִּשְׁחָו אַחַר, הוּא מָאוּם פְּגָגְדוּ, וּמִגְעִיל
 בְּגַעַל לְפָנָיו. אַבְּל כָּאֵן, לֹא מְאִסְתִּים וְלֹא גְעֻלָּתִים.
 מָה הַטַּעַם? מִשׁוּם שְׁחִיבוּת גַּפְשֵׁי בִינֵיהֶם,
 וּבְגִלְלָה פְּלִם חִיבוּבִים עֲבוּרִי. זְהוּ שְׁפָתוֹב לְבַלְתָּם.
 לְבַלְתָּם כְּתוּב, חֶסֶד וִי"ו, בְּגִלְלָה לֹא מְאִסְתִּים וְלֹא
 גְעֻלָּתִים, מִשׁוּם שֶׁהִיא אֲהַבַּת גַּפְשֵׁי, אֲהַבַּתִּי
 אֶצְלָה.

לְאָרְם שְׂאוּהַב אֲשָׁה, וְהוֹתָה נָרָה בְּשׁוֹק שָׁל
 בּוּרְסָקִים, אִם הִיא לֹא הוֹתָה שָׁם, לֹא
 הָיָה נִכְנָם לְשָׁם לְעוֹלָמִים. בִּיּוֹן שֶׁהִיא שָׁם, דּוֹמָה
 בְּעֵינָיו כְּמוֹ שׁוֹק שָׁל רוּבְלִים, שְׁפָל הַרְיחוֹת שָׁל
 עוֹלָמוֹת טוֹבִים נִמְצָאִים שָׁם.

אֵף כָּאֵן, וְאֵף נָם זֹאת בְּהוֹתָם בְּאָרְץ אוֹיְבֵיהֶם,
 שֶׁהוּא שׁוֹק שָׁל בּוּרְסָקִים, לֹא מְאִסְתִּים וְלֹא

נעֲלֹתִים, וְלָמָּה? לְכַלֹּתֶם. בְּשָׂבִיל כְּלָתֶם, שְׂאֵנִי
 אוֹהֵב אוֹתָהּ, שֶׁהִיא אֲהוּבַת נַפְשִׁי, שֶׁשׁוֹרָה שָׁם,
 וְדוֹמָה עָלַי כְּמוֹ כָּל הַרְיָחוֹת הַטּוֹבִים שֶׁל הָעוֹלָם
 מִשּׁוֹם אוֹתָהּ הִכְלָה שְׂפָתוֹכֶם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֵלּוּ
 לֹא בָּאנוּ לְכָאן אֵלָּא לְשִׁמְעַת אֶת זֶה - דִּי לִי.

פְּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יִכְבֵּד אֶב וְעַבְדֵּי אֲדֹנָיו. בֵּן
 יִכְבֵּד אֶב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ב) כִּבֵּד אֶת
 אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ, וּפְרָשׁוּהָ, בְּמֵאֵכָל וּבְמִשְׁתֵּהּ וּבְכָל.
 זֶה בְּחִיּוֹ שֶׁהִתְחַיֵּב בּוֹ. אַחֵר שְׁמֵת, אִם תֵּאמַר הֲרִי
 הוּא פְּטוֹר מִמֶּנּוּ - לֹא כֵּן. שְׂאֵף עַל נַב שְׁמֵת,
 הִתְחַיֵּב בְּכַבּוּדוֹ יוֹתֵר, שְׂפָתוֹב כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ.
 שְׂאֵם אוֹתוֹ הֵבֵן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ עֲקֻשָּׁתוֹ, וְדַאי שֶׁהוּא
 מְבַיֵּה אֶת אָבִיו, וְדַאי שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ קָלוֹן.

וְאִם אוֹתוֹ הֵבֵן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׁרָה, וּמִתְקַן אֶת
 מַעֲשָׂיו, וְדַאי שֶׁזֶה מְכַבֵּד אֶת אָבִיו, מְכַבֵּד
 אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, מְכַבֵּד אוֹתוֹ
 בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהַקָּדוֹשׁ

בְּרוּךְ הוּא הָם עָלָיו וּמוֹשִׁיב אוֹתוֹ בְּכִסֵּא כְבוֹדוֹ.
וַיֵּרֵא בֶן יְכִיָּדָא אָב.

כְּמוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר שְׂמַכְבֵּד אֶת אָבִיו בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, עֲבָשׁוּ מִתְרַבֶּה כְבוֹדוֹ שֶׁל
רַבִּי שְׂמַעוֹן בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת - בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּבְאוֹתוֹ
הָעוֹלָם יוֹתֵר אֲשֶׁר בְּחַיָּו. שְׂוָבָה לְבָנִים קְדוֹשִׁים
וְלְגוֹעִים קְדוֹשִׁים. אֲשֶׁרֵי הַצְּדִיקִים שְׂוֹכִים לְבָנִים
קְדוֹשִׁים, לְגוֹעִים קְדוֹשִׁים. עֲלִיהֶם נִקְרָא, כָּל
רְאִיהֶם יְכִירוּם כִּי הֵם יֵרַע בִּרְךָ ה'. אָמֵן. בְּרוּךְ ה'
לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יְמִלְךָ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.